

UTRIKESUTSKOTTETS BETÄNKANDE 13/2012 rd

Berättelse om regeringens åtgärder under år 2011; hur läget i Sahel påverkar Europa

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 26 april 2012 Berättelsen om regeringens åtgärder under år 2011 (B 7/2012 rd) till grundlagsutskottet för beredning och i de delar som handlar om utrikes- och säkerhetspolitiken till utrikesutskottet för beredning och bestämde samtidigt att de övriga fackutskotten ska lämna utlåtande i saken. Utrikesutskottet har samtidigt också behandlat utrikesministeriets berättelse om utvecklingssamarbetet 2010.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- utrikesminister Erkki Tuomioja, utrikesministeriet
- enhetschef Timo Olkkonen, enhetschef Helena Tuuri, utrikesråd Pirjo Virtanen och ambassadråd Kristina Pingoud, utrikesministeriet
- lägescentraljourhavande Pekka Hiltunen, skyddspolis

- biträdande direktör Päivi Laurila, Finlands Röda Kors
- professor Liisa Laakso
- ambassadör Jean Félix-Paganon, Frankrikes utrikesministerium
- Special Representative Mercy Ahun och Senior Manager Tormod Simensen, GAVI Alliance
- Head of the Donor Relations Department Stefan Emblad, Global Fund
- Associate Fellow Paul Melly och Head of the Africa Programme Alex Vines, Chatham House.

Samband med andra handlingar

Utrikesutskottet har samtidigt också behandlat ärendena USP 22/2012 rd — Situationen i Sahel och USP 15/2012 rd — EU:s civila krishanteringsuppdrag Eucap Sahel Niger. Dessutom hörde utskottet sakkunniga i ämnet under sin resa till Förensta staterna i november 2012.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Inledning

I detta betänkande behandlar utrikesutskottet Afrika och då särskilt Sahel, där den ekonomis-

ka och säkerhetspolitiska utvecklingen länge än kommer att påverka både Afrikas och Europas framtid. Mali har hittills betraktats som stabilt, men nu granskas krisen i landet med avseende på både utvecklingsprocessernas hållbarhet och framtida säkerhetshot.

Utvecklingen i Afrika och stärkt säkerhet

Afrikas betydelse som ekonomisk och politisk aktör blir allt större. Utrikesutskottet har flera gånger understrukit vikten av att beakta Afrika i Finlands och EU:s (senast i UtUB 12/2012 rd) yttre åtgärder. Det är i fortsättningen allt viktigare för Finland och EU att stödja utvecklingen i Afrika och att skapa mer mångsidiga relationer.

Den totala folkmängden i Afrika är mer än en miljard, och kontinenten är lika stor som Kina, Indien, Förenta staterna, Mexiko och Europa tillsammans. Sammantaget sett har de afrikanska ländernas ekonomi redan nått nivån för länderna på medelinkomstnivå. Internationella valutafondens (IMF) tillväxtprognos ligger nära 5 procent, och de utländska investeringarna har ökat med cirka 50 procent under de åtta senaste åren. Många företag letar efter nya investeringsobjekt i Afrika bl.a. på grund av den billiga arbetskraften och naturresursernas ökande betydelse. Samtidigt är förvaltningsmaskineriet fortfarande svagt i flera länder och ekonomin beroende av råvaror och basförnödenheter, vilket gör samhällena sårbara bl.a. vid globala ekonomiska kriser och orättvis handelspraxis, inklusive investeringar som siktar på ensidig nytta. Utskottet påpekar att skillnaderna i utvecklingsnivå är fortsatt stora i Afrika. Något som återspeglar inkomstskillnaderna, den svaga statsstrukturen och konflikternas inverkan är exempelvis att matkrisen utgör ett hot eller redan är verklighet i nio afrikanska länder.

Hotbilderna är många och staterna beroende av varandra, vilket innebär att Afrika har hög prioritet inom den europeiska säkerhetspolitiken. Den s.k. arabiska våren visade att situationen i Nordafrika allt mer direkt får återverkningar på utvecklingen i Europa. Den olagliga invandringen till länderna i Sydeuropa är ett exempel på framtida utmaningar. Om det övergripande säkerhetsläget ska stärkas, krävs det att också bl.a. demokratin, kvinnornas ställning och hållbar utveckling stärks, och detta innebär att skapa flera miljoner nya arbetstillfällen och begränsa befolkningsökningen.

Enligt inkommen utredning är stärkt regional integration väsentlig för att Afrikanska unionen

(AU) ska bli effektivare när det gäller att hantera och förebygga kriser. Också det internationella samfundet och FN har begränsade möjligheter att agera om det inte vid behov finns en funktionsduglig regional organisation för krishantering. I framtiden kommer Nato sannolikt inte automatiskt att finnas där om det krisar i Afrika. Ett betydande hinder för krishantering, exempelvis i Somalia och Demokratiska republiken Kongo, är bristen på regionalt samarbete. Ofta är bristen rentav en bakomliggande orsak till krisen. Västafrikanska staters ekonomiska gemenskap (Ecowas) är ett bevis på att insatsberedskapen blivit betydligt större, medan det däremot inte finns någon regional integration på säkerhetsområdet i norra och östra Afrika.

Till Afrikanska unionens principer hör fred, säkerhet och övervakning av grundlagsenligheten vid maktskiftet i medlemsländerna. Den afrikanska freds- och säkerhetsstruktur (African Peace and Security Architecture APSA) som AU lade grunden till för tio år sedan har utvecklats väl jämfört med vad man trodde och med AU:s andra samarbetsmål. Vidare har AU:s åtgärder i exempelvis Somalia varit lyckade, men staterna i Afrika har ändå inte i praktiken varit kapabla att genomföra sina prioriteringar för att stärka säkerhetssektorns funktionsförmåga. Beskrivande för detta är bl.a. att det fortfarande är bidragsgivarna som huvudsakligen (ca 98 %) ansvarar för AU:s freds- och säkerhetsfond. Det bör påpekas att denna finansiering, där EU:s andel är stor, huvudsakligen gäller operativa utgifter och inte långsiktigt stärkande av kapaciteten.

Enligt uppskattning motsvarar AU:s politiska vilja och förmåga att ingripa i kriser i Afrika inte de krishanteringsmål som organisationen ställt upp och genomfört, och inte heller prioriteringarna för EU:s och Afrikas partnerskap. Exempelvis var det Arabförbundet och Nato som vid krisen i Libyen bar huvudansvaret för krishanteringen, främst beroende på AU:s interna begränsningar och ståndpunkter.

Utskottet anser att Afrikas utvecklingspotential och utvecklingsskillnader kräver översyn av utvecklingspolitiken för att re-

sultaten ska bli bättre. Fokus måste i högre grad ligga på större aktivitet och egenansvar för medborgarna i partnerländerna. Samarbetsformerna måste bli mångsidigare och den privata sektorn måste få en starkare roll.

Utskottet understryker att krishantering i Afrika med beaktande av de bakomliggande faktorerna måste inriktas mer på civil krishantering, särskilt rättsstatsprincipen, mänskliga rättigheter och politisk dialog.

Vidare anser utskottet att Finland och EU för de afrikanska partnerländerna måste betona vikten av regional integration och konkreta åtgärder för att utveckla hållbara politiska strukturer och säkerhetsstrukturer.

Läget i Sahel

Traditionellt anses Burkina Faso, Mali, Mauretanien, Niger och Tchad höra till Sahel. I praktiken avser man dock ett mer omfattande område, och då ingår även de södra delarna av Algeriet, Libyen och Marocko, de norra delarna av Senegal, Nigeria och Kamerun plus hela Sudan och Eritrea.

Sahel hör till de fattigaste områdena i världen. Enligt internationella uppskattningar hör så gott som alla stater i regionen till den mest hotade kategorin bland de sönderfallande staterna (Failed States). Västra Sahel har drabbats av en omfattande kris till följd av svaga statsstrukturer, fattigdom, folkökning och matkris i kombination med konflikter. Situationen har förvärrats ytterligare i och med det spända läget i Mali. De sakkunniga som utskottet hört har uppgett att det gick att förutse att situationen i Sahel skulle krisa till sig, men man lyckades inte att förhindra krisen.

Utskottet uttrycker sin oro över det humanitära läget i Sahel och anser att krishanteringen framför allt bör inriktas på att stärka de förebyggande åtgärderna. Regi-

onen kommer under lång tid att vara en stor utvecklingspolitisk utmaning och ett säkerhetshot också för Europa, poängterar utskottet.

Utmaningar för utvecklingen i Sahel

Största delen av dem som bor i Sahel försörjer sig genom boskapsuppfödning eller jordbruk. Sahel består av halvöken och savann med torniga buskar, och området har bara en regnperiod om året, vilket innebär att odlingen är särskilt utsatt för väderleksförhållandena. Området har drabbats av tre matkriser under de sju senaste åren. Enligt uppgift har bl.a. klimatförändringen lett till att torrperioderna och kombinerade perioder av torka och störtregn kommer oftare och är kraftigare. Oroligheterna i Nordafrika har fördröjt och förhindrat bekämpningen av skadegörare, och detta har lett till att gräshoppsvärmarna har förstört skörden. Trots att vissa länder gjort framsteg när det gäller att minska barndödligheten är det fortfarande vanligt att barn är kroniskt undernärda bl.a. i Niger och Mali. Detta försämrar ländernas ekonomiska och sociala utveckling också på lång sikt.

Mer än 4 miljoner människor lider av undernäring, och matkrisen drabbar nästan 19 miljoner människor. Kvinnor och barn är särskilt utsatta. Utrikesutskottet har redan tidigare tagit upp jordbruket och livsmedelsförsörjningen i ett bredare perspektiv (UtUB 10/2010 rd). Utskottet har betonat bl.a. att det till syvende och sist handlar om fattigdom och kampen mot fattigdom. Den uppåtgående trenden för priserna på livsmedel och jordbruksprodukter är bestående. Livsmedelsproduktionen ska bygga på hållbar utveckling och innovativa lösningar, särskilt i Sahel där ökenspridningen till följd av klimatförändringen sker allt snabbare. Finland måste också i fortsättningen bl.a. för de afrikanska partnerländerna betona vikten av att förbättra kvinnornas ställning, vilket inbegriper rätten att äga mark och rätten att få utbildning och rådgivning. Det är viktigt att stärka en livskraftig landsbygd och en bredare näringspalett i utvecklingsländerna genom stöd till forskning och pri-

vat sektor. Vi bör även i fortsättningen utnyttja vår egen know-how för att förbättra utvecklingsländernas jord- och skogsbruk. Det är klart att utvecklingsländerna allt mer behöver privata investeringar bland annat inom jordbruket. Utskottet vill understryka att större öppenhet krävs när det gäller investeringar. Då går det att bedöma om de är till ömsesidig nytta och har positiv inverkan på tillväxten i utvecklingsländerna på längre sikt. Om den aktuella hungersnöden i Sahel ska åtgärdas krävs det beredskapslager med mat och ett effektivt distributionsnät, och detta är något som de sönderfallande staterna i området enligt uppskattning inte klarar av. Biståndsorganisationerna har till dags dato inte lyckats med att samla ihop tillräckligt med bidrag för att avvärja hungersnöden.

Befolkningsökningen i Sahel (2,5 %) är mer än dubbelt så stor som det globala genomsnittet. Exempelvis är nästan 50 procent av befolkningen i Mali och Niger personer under 15 år. Det beräknas att regionens befolkning kommer att fördubblas och öka till ca 230 miljoner fram till 2035. Befolkningstillväxten ökar trycket på bl.a. tryggad livsmedelsförsörjning, fler arbetstillfällen och miljöskydd. Utskottet betonar att en kraftig folkökning i kombination med fattigdom innebär att barnens skolgång håller på att bli ett privilegium för en liten grupp om man inte lyckas öka utbildningsmöjligheterna kraftigt.

Antalet flyktingar inom Sahel har ökat kraftigt till följd av kriserna i Libyen, Elfenbenskusten och Mali. Oroligheterna efter den arabiska våren har lett till att en stor del av gästarbetarna har förlorat jobbet eller blivit tvungen att återvända till sina hemländer. Flera hundra tusen människor har varit beroende av deras pengaförsändelser. Enligt uppskattning har det bara från Libyen återvänt sammanlagt ca 420 000 personer (200 000 till Niger, 140 000 till Mali, 150 000 till Tchad och 40 000 till Mauretanien)¹. Den ekonomiska krisen i Europa har enligt uppgift påverkat inkomsterna för migrerande arbetare av afrikanskt ursprung och deras möjligheter att stödja hemmavid.

¹ Rapport från FN:s säkerhetsråd S/2012/42.

Klimatförändringen, befolkningsökningen och ohållbara metoder inom jordbruket och boscapsuppfödningen har lett till att ökenspridningen är ett allt större problem i Sahel. Upprepade humanitära kriser har drabbat området när vattenresurserna sinat och odlings- och betesmarkerna krympt till följd av torka och ökenspridning. Det spända läget i Sahel ökar konkurrensen om naturresurserna, och de instabila gränsområdena kännetecknas av tvister om olje- och mineralutvinningen.

Utskottet understryker att bättre livsmedelstrygghet kräver en övergripande politik också på global nivå. Hit hör en konsekvent och hållbar jordbruks-, handels-, investerings- och utvecklingspolitik. Kvinnor spelar en central roll i livsmedelsproduktionen i utvecklingsländerna.

Utskottet anser att kontroll över befolkningsökningen spelar en väsentlig roll när en hållbar lösning i Sahel eftersträvas.

Säkerhetsläget i Sahel

Inbördeskriget i Libyen och den sociala oron i Algeriet, Marocko och Mauretanien har haft återverkningar i Sahel genom att de skapat ett tryck på politiska och ekonomiska reformer. Samtidigt har de vapen och krigare som spridits till området från Libyen och Elfenbenskusten försämrat säkerhetsläget i hela norra Afrika och Mellanöstern. Spänningarna mellan olika befolkningsgrupper har med jämna mellanrum lett till våld. Det förekommer omfattande smuggling, narkotikahandel och människohandel. Utskottet uttrycker sin oro över det slaveri och den slavliknande behandling som förekommer i Sahel. Enligt inkommen utredning förekommer det slaveri förbudet till trots, särskilt bland tuaregerna i Mali och de arabiska muslimerna i Mauretanien. Enligt uppgift är ända upp till en femtedel av befolkningen i Mauretanien slavar.

Den internationella radikala islamiströrelsen har stärkt sin ställning i Nordafrika och Sahel. Religiösa extremistrelser drar nytta av de sva-

ga statliga strukturerna, den gränsöverskridande brottsligheten och konflikterna mellan folkgrupperna. En del av terroristgrupperna i området hotar också säkerheten i Europa. De är dock huvudsakligen upptagna av att stärka sin egen ställning i Sahel och Nordafrika i övrigt. Dessa grupper har gjort sig skyldiga till kidnappningar och gisslanmord och krävt mycket stora lösensummor.

Enligt inkommen utredning har i synnerhet Mali kommit att bli ett aktions- och stödområde för extrema islamistiska aktörer. Krisen i Mali hotar att ge upphov till en kedjereaktion av oroligheter som i väst sträcker sig via Mauretanien och Mali till Niger och i öst till Tchad och Sudan, för att därifrån via Afrikas horn nå Adenviken. Al-Qaida i Maghreb-länderna (på engelska: AQIM, Al Qaeda in the Islamic Maghreb) håller på att bli mer slagkraftigt i och med vapenspridningen. Den radikala islamistiska sekten Boko Haram i norra Nigeria har trappat upp sin aktivitet och i norra Mali innehar islamistiska grupperingar makten (Ansar Eddine och Movement for Unity and Jihad in West Africa, MUJWA). Utskottet påpekar att ansvaret för utvecklingen i staterna i Sahel allt mer kan komma att ligga på det internationella samfundet, när de nationella resurserna på grund av det akuta läget används till att stärka säkerheten.

Utskottet uttrycker sin oro över att EU inte lyckats komma överens om gemensamma riktlinjer för hur man ska förhålla sig till kidnappningar och särskilt till kraven på lösen. Det är angeläget att Finland arbetar för gemensamma riktlinjer i detta avseende.

Utskottet anser det vara viktigt att de mer långsiktiga utvecklingsinsatserna, inklusive att stärka demokrati, rättsstatsutveckling och kvinnors rättigheter och ställning samt främja barnens skolgång, blir en del av ett hållbart stärkande av säkerheten i Sahel.

Krisen i Mali

Tidigare har utvecklingen i landet ansetts stabil och rentav setts som ett exempel på övergång till en demokrati med flerpartisystem. Demokratin ansågs fungera när ett nytt parti blev regerande parti i 2002. Fredsprocessen i landets norra del ansågs vara en av de viktigaste faktorerna i den 20-åriga stabiliteten i Mali. Under FN:s ledning genomfördes bl.a. en insamling av handeldvapen i norra Mali, och i samband med den erbjöds de som överlämnade sina vapen nya försörjningsmöjligheter. Avsikten är att beaktande av den sociala dimensionen ska vara en nyckel till bestående fred. I praktiken upplevde tuaregerna ändå att de marginaliserats.

Enligt uppgift är en av de största bidragande orsakerna till krisen att flera tusen beväpnade krigare återvände till Mali från Libyen. Integreringen av dem i den maliska armén misslyckades. Soldaterna anslöt sig till separatiströrelser i norra Mali (Mouvement National de Libération de l'Azawad, MNLA, som senare delvis splitrats) och i april 2012 utropade MNLA ett självständigt Azawad i landets norra del. Till följd av upproret i norr tog den maliska armén över makten i mars 2012 och en interimregering utnämndes i augusti. Soldaterna har fortfarande politisk makt och den civila regeringen uppskattas inte ha full legitimitet och behörighet.

I norra Mali har de islamistiska grupperingarna Ansar Eddine och Movement for Unity and Jihad in West Africa (MUJWA) stärkt sina positioner. MUJWA antas ha kopplingar till al-Qaida, och den strategiska betydelsen av en sådan koppling har framhävts tydligt när al-Qaidas bundsförvanter har förlorat ställningar på annat håll, senast i södra Somalia. De maliska myndigheterna har inte lyckats tillgodose befolkningens basbehov, vilket har lett till att allt fler, särskilt unga, har anslutit sig till separatisterna. Bara 6 procent av primärvårdsstationerna fungerar i norra Mali. FN-kontoret för samordning av humanitära frågor (OCHA) uppskattade i augusti 2012 att omkring 4,6 miljoner människor riskerar att drabbas av matkrisen, vilket är nästan en tredjedel av landets befolkning. En sträng tolkning av sharialagen tillämpas i regionen. Is-

lamisterna har förstört kulturhistoriskt värdefulla tempel som stått under Unescos beskydd, och väpnade styrkor värvar barnsoldater. Enligt FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter har väpnade grupper gjort sig skyldiga till allvarliga människorättskränkningar och eventuellt till krigsförbrytelser. Åklagaren vid Internationella brottmålsdomstolen har inlett preliminär undersökning av saken.

Konflikten har främjat spridningen av olaglig vapen-, narkotika- och människohandel. Enligt vissa uppskattningar kan Mali komma att utvecklas till ett "nytt Afghanistan", vilket kan erbjuda terrorister och kriminella organisationer fritt spelrum om situationen inte fås under kontroll.

FN:s säkerhetsråd håller på att förbereda en militär operation i Mali där Ecomog kommer att fylla en viktig funktion. Flera västländer, särskilt Frankrike och Förenta staterna, har meddelat att de stöder operationen logistiskt, inklusive underrättelse. EU har förbundit sig att stödja Mali och Ecomog operation ekonomiskt. EU förbereder också en egen krishanteringsinsats inom ramen för FN-operationen. Syftet är att stödja utbildningen av den maliska armén.

Enligt inkommen utredning är FN/Ecomog operationen svår och riskabel. FN:s särskilda sändebud Romano Prodi har sagt att han anser att alla militära lösningar är förhastade före september 2013.

Grannstaten Algeriets inställning till krislösningen är viktig. Landets utrikespolitik har traditionellt byggt på en politik av icke-ingripande. Till följd av läget i Mali har Algeriet ändå intagit en aktiv roll när det gäller att bygga upp säkerhetssamarbetet i Sahel. Utskottet påpekar att Västsaharafrågan försvårar samarbetet mellan Sahelländerna och inverkar negativt på säkerhetsläget i hela regionen. Vidare anser utskottet att man aktivt bör sträva efter en lösning i frågan.

Algeriet ser på terroristgrupperna och kriserna i norra delen av Mali som ett allvarligt säkerhetshot. Enligt uppgift håller Algeriet på att stärka skyddet av sina egna gränser. Landet anser att man primärt måste försöka finna en politisk lös-

ning på krisen i Mali och understryker att Mali ska hållas enat och terroristgrupperna isoleras. Vidare betonar Algeriet att det inte önskar se en militär lösning i Mali, men nog åtgärder mot de kriminella terroristerna.

Utskottet anser det vara viktigt att orsakerna till krisen i Mali också analyseras med tanke på hur demokrati och god förvaltning genomförts och stötts. Detta är viktigt för att man i framtiden, exempelvis inom EU, ska kunna utveckla och stödja mer övergripande tillvägagångssätt för att främja mer hållbara samhällsstrukturer.

Utskottet framhäver vikten av kvinnors självbestämmanderätt och jämställdhet när utveckling och säkerhet främjas. De universellt erkända mänskliga rättigheter som kvinnor har måste respekteras, och inga kränkningar kan accepteras med hänvisning till exempelvis kulturell eller religiös praxis.

Utskottet anser det vara viktigt att ställa krav på att myndigheterna i Mali fortsätter arbetet med att återställa ett demokratiskt styre och med att vidta åtgärder för att starta en förlikningsprocess.

Utskottet påpekar att man enligt uppskattningar kan ge en politisk lösning en faktiskt möjlighet genom att inte påskynda en militär FN-operation i Mali. Utskottet stöder FN:s särskilda sändebud Romano Prodis strävan att förhandla fram ett fredsavtal mellan regeringen och grupperingarna i norra Mali.

FN:s åtgärder i Sahel

FN har som mål att säkra internationellt stöd för FN:s aktuella Sahelstrategi som presenterades i september 2012. Strategiutkastet täcker in följande områden: säkerhet, god förvaltning, utveckling, mänskliga rättigheter och humanitära frågor. Om man vill nå bättre resultat, bör det

fortsatta arbetet med strategin enligt utskottets uppfattning koncentreras på att få befintliga åtgången bekräftade och på att påskynda deras genomförande genom ökat regionalt samarbete.

FN-organen försöker få till stånd bättre samordning av akutbiståndet och långsiktigt utvecklingsarbete så att den onda cirkeln av matkriser och fattigdom kan brytas. Utskottet instämmer i experternas synpunkt att det krävs nya sätt att agera och också utbyte av erfarenheter på nationell och internationell nivå, inklusive mellan utvecklingsländerna, för att Sahel ska kunna anpassa sig till förändringarna i livsmiljön och för att minska och skapa beredskap för riskerna.

FN-kontoret för samordning av humanitära frågor (OCHA) har samordnat FN-organens åtgärder. Särskilt Världslivsmedelsprogrammet (WFP), Unicef och FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) har spelat en central roll.

Det är viktigt att FN och regeringarna i Sahelländerna fortsätter att stärka sitt samarbete. Utskottet understryker att också civilbefolkningen i de områden som rebellerna intagit måste få humanitärt bistånd.

EU:s åtgärder i Sahel

Den Sahelstrategi som EU antog i mars 2011 betonar att utveckling och säkerhet inte kan behandlas som två separata frågor. Strategin understryker att framsteg är möjliga bara genom ett närmare regionalt samarbete. Vidare framhävs det i strategin att länderna i regionen behöver stärka förvaltningarnas kärnverksamheter och att det ligger i EU:s intresse att aktivt delta i att stärka regionens utveckling och säkerhet. EU bidrar med en betydande biståndssumma till regionen.

Utskottet instämmer i regeringens synpunkt att det är viktigt att ha ett samlat grepp när orsakerna till konflikter ska åtgärdas. Till dessa orsaker hör ungdomsarbetslöshet, fattigdom och ökenspridning. Enligt uppgift har strategin inte genomförts med tillräckligt beaktande av ett sådant grepp.

EU:s Sahelstrategi har varit kraft drygt ett år och den utarbetas före händelserna i Libyen och Mali. *Utskottet anser utifrån inkommen utredning att EU:s Sahelstrategi bör uppdateras och att den bör beakta det nya läget i regionen. Både strategins mål och dess utgångspunkter bör ses över.*

Som en del av strategigenomförandet håller Europeiska unionens GSFP-uppdrag i Niger (Eucap Sahel Niger) för civil krishantering på att sättas upp. Huvudmålet med uppdraget är att stärka säkerhetsmyndigheternas resurser genom utbildning och myndighetssamarbete i syfte att bekämpa terrorism och organiserad brottslighet. Senare kommer möjligheterna att utvidga EU-uppdraget till andra länder i regionen att utredas.

Det är mycket viktigt, menar utskottet, att EU:s Sahelstrategi uppdateras och att den bättre beaktar de långvariga problemen i regionen och hur man kan undvika att kriserna upprepas. En samlad bedömning kan göras av hur de berörda länderna utvecklas och då ska en starkt ekonomisk och social utveckling betonas. Man måste understryka och stödja det egenansvar som dessa länder och särskilt AU och Ecowas har.

Finlands relationer med länderna i Sahel

Finland har traditionellt haft mycket lite att göra med länderna i Sahel, och vi har heller inte några beskickningar där (med undantag av ambassaden i Abuja i Nigeria). En del av de regionala projekt som Finland stöder gäller även vissa länder i Sahel. Dessutom är några finländska frivilligorganisationer aktiva i regionen.

Under 2012 har Finland bidragit med drygt 25 miljoner euro för att åtgärda de humanitära kriserna i Sahel och Västafrika. Utöver detta bistånd stöder Finland bl.a. följande mål genom det regionala utvecklingssamarbetet: åtgärder mot människohandel, bättre livsmedelstrygghet, anpassning till klimatförändringen, främjande av lokala samhällens och ursprungsbefolkningars nyttjande- och besittningsrätt till skogar och stöd till IKT-verksamhet.

Uttalanden

Allmänt om processen. Utskottet anser att det nuvarande sättet att behandla uttalanden i berättelsen inte är ett effektivt sätt att följa upp regeringens verksamhet. Såsom det framgår i fråga om uttalandena nedan beaktas det exempelvis inte alltid att ett utskott föreslår strykning av ett uttalande. Utskottet har för sin del effektiviserat dialogen bl.a. genom att regelbundet höra ministrar. Utskottet har också gjort de skriftliga USP-utredningarna till ett etablerat instrument för den parlamentariska kontrollen enligt 97 § i grundlagen. I värsta fall kan vissa uttalanden med berättelseanknytning ge helt fel uppfattning, eftersom statsrådet inte alltid följer en enhetlig och konsekvent linje i sina svar, påpekar utskottet. Som läget är nu genererar uppföljningen av uttalandena just inget mervärde.

Utskottet vidhåller sin tidigare ståndpunkt (UtUB 3/2012 rd) och menar att processen med uttalanden i regeringens berättelser måste ses över när det gäller både innehåll och procedurer för att den ska motsvara kraven på parlamentarisk kontroll, vilket är andan i grundlagen.

Finländska kandidaters placering på nyckelposter i FN och andra internationella organisationer, stödjande (B 1/2009 rd — RSk 5/2010 rd) Utskottet föreslog att uttalandet skulle utgå (UtUB 3/2012 rd). Trots det finns uttalandet fortfarande med i åtgärdsberättelsen.

Finlands politik för de mänskliga rättigheterna (SRR 7/2009 rd — RSk 3/2010 rd) Utskottet föreslog att uttalandet skulle utgå (UtUB 3/2012 rd). Trots det finns uttalandet fortfarande med i åtgärdsberättelsen.

Läget i Afghanistan och Finlands deltagande i ISAF-operationen. (SRR 1/2010 rd — RSk 6/2010 rd) Utskottet föreslog att uttalandet skulle utgå (UtUB 3/2012 rd). Trots det finns uttalandet fortfarande med i åtgärdsberättelsen.

Försättande av en militär avdelning i hög beredskap som en del av EU-stridsgruppen som ställs

upp av Sverige, Finland, Estland, Irland och Norge för beredskapsturen 1.1—30.6.2011 samt försättande av en militär avdelning i hög beredskap som en del av EU-stridsgruppen som ställs upp av Nederländerna, Finland, Tyskland, Österrike och Litauen för beredskapsturen 1.1—30.6.2011 (SRR 8/2010 rd — RSk 35/2010 rd) Utskottet föreslog att uttalandet skulle utgå (UtUB 3/2012 rd). Trots det finns uttalandet fortfarande med i åtgärdsberättelsen.

Finlands deltagande i EU:s militära krishanteringsinsats Eunayfor Atalanta (SRR 5/2010 rd — RSk 28/2010 rd) Utskottet föreslog att uttalandet skulle utgå (UtUB 3/2012 rd). Trots det finns uttalandet fortfarande med i åtgärdsberättelsen.

Genomförandet av utvecklingspolitisk konsekvens följs upp (B 5/2010 rd — RSk 56/2010 rd) Riksdagen godkände följande ställningstagande:

Riksdagen förutsätter att regeringen i sin åtgärdsberättelse i fortsättningen tar in ett uppföljande avsnitt om den utvecklingspolitiska konsekvensen inom de olika förvaltningsgrenarna och att åtgärdsmotion AM 81/2009 beaktas på det sätt som anges i betänkandet.

Regeringen har vidtagit åtgärder med anledning av uttalandet och kommer bl.a. att lämna en redogörelse om utvecklingspolitikens effekter och konsekvens. Uttalandet är alltså inte längre aktuellt och kan utgå.

Övergripande krishantering, riktlinje för en utvecklings- och säkerhetspolitisk strategi (B 5/2010 rd — RSk 56/2010 rd) Riksdagen godkände följande ställningstagande:

Riksdagen förutsätter att en utvecklings- och säkerhetspolitisk strategi för hur hela krishanteringen ska stärkas lämnas till riksdagen i början av valperioden.

Regeringen har vidtagit åtgärder med anledning av uttalandet. Uttalandet är alltså inte längre aktuellt och kan utgå.

Internationell humanitär minhantering (RP 15/2011 rd — RSv 47/2011 rd) Riksdagen godkände följande ställningstagande:

Riksdagen förutsatte den 25 november 2011 att statsrådet fortsätter stödja internationell humanitär verksamhet för att minska minskadorna.

Regeringen har vidtagit åtgärder med anledning av uttalandet. Uttalandet är alltså inte längre aktuellt och kan utgå.

Finlands säkerhets- och försvarspolitik 2009 (SRR 1/2009 rd — RSk 17/2009 rd) Riksdagen godkände följande ställningstaganden:

1. Riksdagen förutsätter att man fortsätter med det säkerhets- och försvarspolitiska redogörelseförfarandet och att statsrådet omedelbart vidtar åtgärder för att utveckla det med hänsyn till åsikterna i betänkandet, inbegripet kravet på en definition av det breda säkerhetsbegreppet.

2. Riksdagen förutsätter att redogörelsen ska läggas upp som en övergripande säkerhetsstrategi som på ett balanserat sätt styr utvecklingen av alla förvaltningsområden med anknytning till säkerhet, också resurserna.

3. Riksdagen förutsätter att en parlamentarisk uppföljningsgrupp med ett klart uppdrag tillsätts också framgent för att stödja redogörelsearbetet.

4. Riksdagen förutsätter att statsrådet i nästa säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse kommer med en detaljerad bedömning av hur det är tänkt att försvarsmakten ska omstruktureras under kommande redogörelseperioder. Detta speciellt om resurserna till exempel på grund av den ekonomiska och finansiella krisen inte når upp till planerad nivå.

5. Riksdagen förutsätter insatser av statsrådet för att höja den nationella beredskapen för civil krishantering så mycket att Finlands deltagande i civil krishantering permanent når upp till minst den miniminivå som anges i den nationella strategin för civil krishantering.

6. Riksdagen förutsätter inrapportering efter behov om beredningen av nya beslut om att utveckla och intensifiera det nordiska försvaret. Regeringen har delvis vidtagit åtgärder med an-

ledning av uttalandet, men det är fortfarande aktuellt.

Användningen av samordning i EU-frågor för genomförande av konsekvens i utvecklingspolitiken (B 5/2010 rd — RSk 56/2010 rd) Riksdagen godkände följande ställningstagande:

Riksdagen förutsätter att samordningen i EU-frågor regelmässigt och effektivt utnyttjas för att åstadkomma utvecklingspolitisk konsekvens.

Regeringen har delvis vidtagit åtgärder med anledning av uttalandet, men det är fortfarande aktuellt.

Utredning av möjligheterna att inrätta en gemensam stabiliseringsfond för utrikes-, försvars- och inrikesministeriet (B 5/2010 rd — RSk 56/2010 rd) Riksdagen godkände följande ställningstagande:

Riksdagen förutsätter att statsrådet i början av nästa valperiod utreder vilka möjligheter det finns för utrikes-, försvars- och inrikesministeriet att inrätta en gemensam stabiliseringsfond.

Regeringen har delvis vidtagit åtgärder med anledning av uttalandet. Uttalandet behövs fortfarande.

Infanteriminor (RP 15/2011 rd — RSv 47/2011 rd) Riksdagen godkände följande ställningstaganden:

1. Riksdagen förutsatte den 25 november att statsrådet genomför programmen för att kompensera infanteriminornas prestanda trots trycket på att skära i försvarsutgifterna.

2. Riksdagen förutsatte att en årlig rapport om programmet för att kompensera infanteriminorna lämnas till utrikesutskottet och försvarsutskottet.

3. Riksdagen förutsatte att statsrådet bland annat via EU arbetar för att Ottawakonventionen ska få större räckvidd och bli effektivare.

Regeringen har delvis vidtagit åtgärder med anledning av uttalandet. Uttalandet behövs fortfarande.

***Utskottets förslag till riksdagens ställnings-
tagande***

Riksdagen

har ingenting att anmärka med anledning av berättelsen.

Helsingfors den 29 november 2012

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Timo Soini /saf
vordf. Pertti Salolainen /saml
medl. Christina Gestrin /sv
Pekka Haavisto /gröna
Ilkka Kanerva /saml
Ilkka Kantola /sd
Saara Karhu /sd

Mari Kiviniemi /cent
Johannes Koskinen /sd
Annika Lapintie /vänst
Maria Lohela /saf
Tom Packalén /saf
Ben Zyskowitz /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Raili Lahnalampi
utskottsråd Tuula Svinhufvud.